

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ВИМІРУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Наталія ТАРАПАКА, Аліна МАРТІН (Кіровоград)

У статті акцентується увага на тестовий контроль як засіб виміру якості підготовки майбутніх вихователів в вищому навчальному закладі.

В статье акцентируется внимание на тестовом контроле как способе измерения качества подготовки будущих воспитателей в высшем учебном заведении.

Ключові слова: тестовий контроль, вихователі дошкільних навчальних закладів, моніторинг.

Постановка проблеми. В теперішній час вища школа знаходиться на шляху переходу до інтенсивних методів навчання, здійснюється пошук більш ефективних форм педагогічного контролю. В зв'язку з цим зростає актуальність наукових досліджень по проблемі якості підготовки, так як успішне вирішення даної проблеми може істотно підвищити професійну підготовку майбутніх спеціалістів з дошкільної освіти. Впровадження нової Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» потребує інтеграції, проектування у освітній діяльності вихователів. Ці завдання можуть виконати лише професійно підготовлені вихователі, які навчалися за новітніми освітніми технологіями, відповідно до сучасних тенденцій розвитку дошкільця. Звичайно, підготовка педагогічних кадрів, у тому числі і педагога дошкільного фаху, в першу чергу повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, яка формує рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління.

Мета статті – уточнити дефініції тестового контролю, розкрити його можливості в практиці навчання майбутніх вихователів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-методичні засади педагогічної діагностики висвітлювалися в роботах В. Аванесова, Я. Болюбаша, І. Булах, Л. Бурлачука, Ю. Мальованого, М. Мруги, П. Підкасистого, С. Смирнова, Д. Чернилевського [1], [2], [3], [4], [5].

Виклад основного матеріалу. Систематичне отримання викладачем об'єктивної інформації про хід і результати навчально-пізнавальної діяльності студентів є важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу й професійно-педагогічної підготовки загалом, оскільки освітній процес реалізується через взаємодію його учасників. Канал зворотного зв'язку є надзвичайно важливим для викладача, оскільки дає можливість діагностувати й оцінювати результати освітнього процесу, прогнозувати наступний етап навчання на основі досягнутого, диференціювати методи навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, коректувати свої професійні дії. Для студента зворотний зв'язок дає можливість побачити свої недоліки й

досягнення, отримати оцінку своєї навчально-пізнавальної діяльності, поради щодо її коректування. Тобто контроль педагога за процесом і результатом праці спрямовано як на діяльність студентів, так і на власну діяльність, а також на взаємодію студентів і педагога. Успішне вирішення цих завдань багато в чому буде визначати загальний рівень якості вищої освіти.

Тестовий контроль за результатами освітнього процесу в вищому навчальному закладі, як один із видів педагогічного контролю, є складовою менеджменту освіти. Якісні показники підготовки майбутніх вихователів допомагає визначити моніторинг якості їхньої підготовки.

З'ясуванню сутності моніторингу може посприяти його співставлення з контролем. У синонімічному аспекті поняття «моніторинг» іноді підміняється поняттям «контроль». В українському педагогічному словнику тлумачення терміну «моніторинг» є поки ще відсутнім. Але значення слова «монітор» (англ. *monitor* від лат. *monitor* – той, що контролює) говорить про подібність функцій двох понять, тобто контролю і моніторингу. The All Nations English Dictionary пропонує такий варіант перекладу дієслова *monitor v.* – to watch, to listen, to examine. The All Nations English Dictionary. Copyright 1992 by All Nations. – спостерігати, слухати, перевіряти; а дієслова *control v.* – керувати, регулювати, контролювати, перевіряти. Як бачимо, переклад частково співпадає. Моніторинг і контроль мають багато спільного:

- контроль, як і моніторинг, забезпечує зворотний зв'язок, інформує про стан справ;

- об'єктами контролю, як і моніторингу, можуть бути і процес, і результат навчальної діяльності; суб'єктами моніторингу і контролю можуть бути адміністрація, завідувачі кафедр, викладачі і самі студенти;

- контроль і моніторинг можна співвідносити за видами, формами і методами (попередній контроль – вхідний моніторинг; поточний контроль – проміжний моніторинг; підсумковий контроль – вихідний моніторинг; тематичний контроль – вибіркового моніторингу; фронтальний контроль – комплексний моніторинг). Вважаємо, що контроль заклав фундамент для створення моніторингу, який є багатограним процесом, до складу якого невід'ємно входить контроль. Необхідно приділити увагу співвідношенню процесів моніторингу, оцінювання і особливостям, які тісно пов'язані з ними.

Вперше ідею всестороннього контролю знань, умінь та навичок теоретично в своїй праці «Велика дидактика» обґрунтував Я. А. Коменський. Надалі в дидактичних системах інших педагогів також достатньо уваги приділялось контролю над засвоєнням знань. Так, А. Дістерверг вперше висловив думку про використання форм контролю та його неперервності [6].

У сучасній дидактиці здійснюється інтенсивний пошук шляхів керівництва навчальним процесом на всіх його стадіях, від розробки його змісту до перевірки результатів, зокрема використання об'єктивних методів діагностики, які дають повні й точні відомості про якість навчального процесу. Одним із таких методів, який набув широкого використання в останні роки, є дидактичне тестування. Відтак, існує необхідність визначення особливостей використання дидактичного тестування як одного з найбільш ефективних методів педагогічної діагностики в умовах сучасної вищої школи. Тестування є одним з методів педагогічного оцінювання, яке може здійснюватись з різною метою і відповідно бути формуючим (або поточним) та підсумковим. Для кожного випадку мають бути розроблені спеціальні тести, що відповідають меті та завданням цього тестування.

Вивчаючи науковий підхід В. Аванесова[1] і А. Майорова [4], під професійно зорієнтованим педагогічним тестом, ми розуміємо систему специфічних завдань певного змісту, з поступовим ускладненням з метою об'єктивної оцінки структури, рівня та якості підготовки студентів до професійної діяльності. Проте у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до питання класифікації тестів, які використовуються для оцінювання знань. Так, Л. Банкевич, Л. Бечмен, В. Коккота, М. Портал, С. Суворов, Дж. Харріс пропонують класифікувати педагогічні тести відповідно до мети тестування. І. Зварич, В. Ландсман розрізняють тести, що використовуються під час проведення різних видів контролю. Г. Артюшин, Н. Давидкіна та інші науковці розрізняють тести за структурою побудови [6].

У практиці вищої школи серед різноманітних методів контролю й оцінки результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів значне місце займає дидактичне тестування, яке дає можливість отримати досить реальну картину засвоєння знань, умінь, навичок. Для діагностування успішності навчання розробляються спеціальні методи, які різними авторами називаються тестами навчальних досягнень, тестами успішності, дидактичними тестами. В. Аванесов використовує термін «педагогічний тест» і визначає його як систему репрезентативних паралельних завдань зростаючої складності, специфічної форми, яка дозволяє якісно і ефективно виміряти рівень і структуру підготовленості студентів [1].

Одним із завдань тестового контролю є визначення того, які саме знання, уміння, навички можуть бути виміряні за допомогою педагогічного тесту. Поняття базисного змісту навчальної дисципліни неперервно пов'язане з поняттям навчального модуля, в якому змістові блоки логічно пов'язані в систему. Будь-яка навчальна дисципліна

визначається як система знань, як система видів навчально-пізнавальної діяльності, як елемент структури навчального плану. У підготовці дидактичних тестів як методу діагностики важливо врахувати перші два аспекти. Компоненти системи знань навчальної дисципліни досить різні – це понятійний апарат, теоретичні твердження, різноманітні точки зору на педагогічні явища, терміни, опис педагогічних процесів і явищ, педагогічні теорії і закони тощо, які у сукупності становлять тезаурус дисципліни. Слід зазначити, що при визначенні змісту як модуля загалом, так і змісту матеріалу, що добирається для дидактичного тестування, важливо враховувати те, що будь-який модуль має дві частини, що обумовлено особливостями професійно-педагогічної підготовки: пізнавальну частину, яка спрямована на формування теоретичних знань студентів, і навчально-професійну, що зорієнтована на формування професійних умінь і навичок на основі отриманих знань.

Загальнопедагогічна підготовка покладена нами в основу підготовки майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дошкільниками. Педагогічна підготовка у ВНЗ не тільки обумовлює професійне становлення студентів, але й виконує зорієнтовуючі, розвивальні, теоретичні, методологічні і діяльнісні функції. Педагогічна теорія озброює майбутнього вихователя методом теоретичного аналізу, розкриває сутність, діалектичну природу, головні закономірності педагогічного процесу, забезпечує розуміння всього багатства педагогічних явищ, їх внутрішніх зв'язків і можливість прогнозування їх розвитку. Логіка і стратегія педагогічної освіти містить взаємозв'язані теоретичні і практичні компоненти, заключною ланкою у процесі відтворення і функціонування педагогічних знань виступає педагогічна практика. Ідея педагогізації тісно пов'язана з інтенсифікацією навчального процесу, що зумовлена соціальними перетвореннями і вимогами якісної підготовки фахівців, а тому виступає об'єктивною тенденцією, перспективним шляхом розвитку педагогіки вищої школи. Якщо перша вирішує питання змісту навчального матеріалу, то друга стосується організації цього процесу. Все це визначає поступовий перехід від інформативних до активних методів і форм навчання з включенням у діяльність студентів елементів проблемності, наукового пошуку, різних форм самостійної роботи, до такої взаємодії викладача й студентів, за якої акцент зміщується з навчаючої діяльності викладача на пізнавальну діяльність, продуктивну навчальну взаємодію студентів.

Дидактичне тестування надає викладачеві можливості перевірити базові знання, поєднуючи різний зміст навчального матеріалу та різні типи тестових завдань. Крім того, дидактичне тестування дає змогу перевірити результати навчально-пізнавальної діяльності студентів на

різних етапах засвоєння знань, умінь, навичок: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез.

При розробці тестів важливо наскільки вони відповідають запроектованим цілям навчання, освіти, розвитку студентів. Найважливішими критеріями якості дидактичних тестів визначаються: надійність – ступінь стійкості результатів, тобто отримання стійких результатів, безвідмовність, довготривалість, збереженість при заданих умовах; валідність – відповідність отриманих результатів цілям тестування; визначеність – простота тесту, його зрозумілість усій групі студентів; об'єктивність – мінімальність суб'єктивного впливу тих, хто проводить тестування, і досягнення при цьому максимальних результатів; точність – визначає мінімальну похибку, з якою можна провести вимірювання цим методом; ефективність – тест, який забезпечує при інших рівних умовах більшу кількість відповідей за одиницю часу, є більш ефективним.

Дидактичне тестування як метод діагностики навчальних досягнень студентів може бути ефективним лише за умови відповідності означеним критеріям та якісного складання тестових завдань. На наш погляд, технологія складання дидактичних тестів включає декілька послідовних етапів:

1. Визначення мети тестування (що оцінюється: знання, уміння, якого рівня тощо); виділення вимог до оцінювання знань, умінь, навичок (розробка шкали оцінювання, модель інтерпретації отриманих балів).

2. Визначення змісту матеріалу, що підлягає тестуванню, кількості завдань, установлення рівня їхньої складності.

3. Складання тестових завдань:

- створення інструкції тестового завдання;
- розробка запитальної частини тестового завдання;
- створення відповіді на тестове завдання.

4. Процедура валідації тестових завдань.

5. Внесення коректив (за необхідності) у зміст тестових завдань.

Зауважимо, що правильно складені дидактичні тести повинні враховувати низку вимог. Тести повинні бути відносно короткотривалими, тобто не вимагати великих затрат часу; однозначними, тобто не допускати довільного тлумачення тестових завдань, правильними, тобто виключати можливість формулювання багатозначних відповідей, відносно короткими, тобто вимагати стислих відповідей, інформаційними, тобто такими, що забезпечують можливість співвіднесення кількісної оцінки за виконання тесту з порядковою чи інтервальною шкалою вимірювань, зручними, тобто придатними для швидкої математичної обробки результатів, стандартними, тобто придатними для практичного використання – вимірювання рівня

підготовленості більш широкого контингенту студентів, які оволодівають однаковим обсягом знань на одному й тому ж рівні навчання.

Необхідно підкреслити, що особливе значення під час розгляду контролю надається єдності його контролюючої та навчальної функцій, зміст котрого полягає в тому, що зміст, прийоми та методика контролю повинні носити навчальний характер, синтезувати раніше засвоєний матеріал та набуті уміння, забезпечувати їхнє повторення та закріплення.

Розвиток соціального, психологічного та інших напрямлень тестування дозволяє зазначити, що тестологія – це наука про принципи розробки, наукової апробації та ефективного застосування тестів, здійснення тестування та аналізу результатів в різних областях діяльності.

А. Майоров в своїх дослідженнях висуває гіпотезу про те, що тести не тільки більш якісний, але і значно більш об'єктивний спосіб оцінювання, де об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та шляхом стандартизації і перевірки показників якості окремих завдань для майбутніх вихователів і тестів в цілому [4].

З досліджень А. Малихіна видно, що перевагами тестового контролю є: оперативність контролю і економія часу, що витрачається на перевірку рівня знань студентів; можливість одночасного тестування великої кількості студентів; можливість контролю широкого діапазону набутих знань; перевірки результативності самостійної роботи студентів з теми або розділу навчального курсу; більш об'єктивна оцінка набутих знань, умінь, навичок і уникнення при цьому можливості суб'єктивізму з боку викладача; забезпечення індивідуального підходу; можливість швидкого інформування студентів про результати тестування; використання ПК, що підвищує ефективність тестового контролю[5].

Зовнішнє стандартизоване тестування дозволяє реалізувати ряд важливих функцій: діагностична, контролююча, розвиваюча, мотиваційна, організаційна.

Поступово тестовий контроль стає не тільки засобом визначення рівня навчальних досягнень, але і сучасної технології навчання та розвитку студентів. Об'єктивна оцінка рівня навчальних досягнень дозволяє майбутньому вихователю самоідентифікувати себе в зовнішньому середовищі, визначити свій рейтинг по визначеним показникам, виявляти та мобілізувати свої можливості для досягнення результату, намітити план актуальних дій у відповідності з власною мотивацією та системою цінностей.

Нами визначено, що розробка тесту підсумовуючого контролю передбачає не тільки експертну оцінку змістовної значимості всіх

елементів курсу, але і забезпечення конструктивної та критеріальної валідності. Тільки статистично значимі показники валідності та надійності тесту можуть слугувати обґрунтуванням рекомендувати його для сертифікації в якості діагностичного інструменту.

Аналіз психолого-педагогічної літератури по темі дослідження дозволив нам виділити наступні види тестів: розвитку, інтелекту, загальної результативності, рівня успішності, професійної готовності та інші.

Слід зазначити, що тестовий контроль знань студентів не суперечить іншим формам педагогічного контролю, які ґрунтуються на безпосередньому спілкуванні викладача зі студентами. Проте, саме тестовий контроль надає викладачеві об'єктивну інформацію про рівень знань студентів, про прогалини в їхній підготовці, про причини цих прогалин.

Тестові завдання з дошкільної педагогіки мають важливе значення в навчальному процесі педагогічного вузу, а саме для майбутніх вихователів. Вони дозволяють викладачеві відслідкувати процес передачі знань, динаміку засвоєння і розвитку здатності вільного володіння та оперування теоретичною і методичною інформацією. За нашими дослідженнями тести для майбутніх вихователів включають педагогічну майстерність вихователя ДНЗ, педагогічну техніку вихователя ДНЗ, культуру спілкування вихователя дошкільного закладу, взаємозв'язок педагогічної і театральної, акторської діяльності, професійну етику вихователя ДНЗ, самовдосконалення та самоосвіту вихователя ДНЗ, методику педагогічного впливу на дітей, батьків, риторичну культуру вихователя дошкільного закладу, інтерактивні технології навчання у фаховій підготовці і професійній діяльності вихователя.

Сучасний етап розвитку освітньої системи передбачає збільшення об'єму та ускладнення змісту соціокультурного досвіду, необхідного для засвоєння дітьми дошкільного віку, а відповідно і пошук найбільш ефективних форм освітньо-виховної роботи, вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. Дошкільним навчальним закладам потрібен вихователь, котрий спроможний створювати умови для всебічного розвитку та саморозвитку дітей. Одним із шляхів вирішення проблеми та перевірка якості підготовки і є тестування.

Найбільш поширені в педагогічній практиці педагогічних вищих навчальних закладів знайшли наступні форми тестових завдань:

- тестові завдання закритої форми, коли пропонується декілька варіантів готових тверджень, з яких потрібно вибрати одне, що є істиним;
- тестові завдання відкритої форми, яка допомагає студенту оволодіти ключовими поняттями навчальних дисциплін;

- завдання на відповідність, коли необхідно встановити відповідність елементів однієї множинності елементами іншого;
- тестові завдання на встановлення правильної послідовності тих чи інших дій, процесів, операцій.

Для визначення психолого-педагогічної готовності студентів до взаємодії із дошкільниками нами запроваджені тести, які включають наступні компоненти діяльності:

- мотиваційну направленість на взаємодію з дошкільниками;
- володіння різноманітними мовними прийомами організації взаємодії з дошкільниками;
- рефлексію професійної діяльності;
- якості мислення: гнучкість, логічність, дедуктивність;
- сформованість суб'єкт-суб'єктної позиції взаємодії з дошкільниками;
- емоційність.

Тестові завдання з дошкільної педагогіки мають важливе значення в навчальному процесі педагогічного ВНЗ. Вони дозволяють викладачеві відслідкувати процес передачі знань, динаміку засвоєння і розвитку здатності вільного володіння та оперування теоретичною і методичною інформацією. За допомогою тестів можна визначити основні компетенції вихователів: праксеологічні, мовленнєво-комунікативні, креативні, морально-етичні, інформаційно-медіальні. Майбутні вихователі під час навчання у ВНЗ мають набути знань і практичних умінь для складанні тестів, які будуть необхідні їм у роботі з дітьми. Готовність до навчально-виховної роботи в дошкільному закладі становить базис професійної підготовки до педагогічної діяльності і потребує пошуків у створенні цілісної ефективної системи цієї підготовки.

Висновки. На основі проведених нами досліджень ми можемо зробити висновок про те, що педагогічне тестування є однією з найбільш технологічних форм оцінки рівня навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ. Отже, створення і застосування тестового контролю знань студентів є необхідною умовою діяльності вищих педагогічних навчальних закладів. Тестовий контроль може використовуватись для актуалізації знань студентів, встановлення рівнів успішності академічних груп та окремих студентів, аналізу різних форм і методів навчання, підсумкового оцінювання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий: Учебник для преподавателей ВУЗов, техникумов, училищ, учителей школ, гимназий и лицеев. – М.: Центр тестирования. – 2002. – 238 с.
2. Горбатов Д. С. Тестирование учебных достижений: критериально-ориентированный подход // Педагогика. – 1995. – № 4. – С. 105-110.

3. Долинер Л. И. Компьютерные тесты успеваемости как средство оптимизации учебного процесса // Вестник Московского ун-та. Серия 20. – Педагогическое образование. – 2004. – № 2. – С. 25-56.

4. Майоров А. Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. (Как выбирать, создавать и использовать тесты для целей образования). – М.: Народное образование, 2000. – 352 с.

5. Малихін А. Тестовий контроль і підвищення якості освіти у вищій педагогічній школі // Рідна школа. – 2006. – Червень. – С. 9-11.

6. Столяренко Л. Д. Основы психологии. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. – 672с, с. 295

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Тарапака Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського.

Коло наукових інтересів: естетичне виховання дошкільників та молодших школярів, педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського.

Мартін Аліна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методик початкового навчання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: зміст природничої освіти і екологічне виховання дошкільників.